

» σφαλίσθην περὶ τῆς περικιτέρω ὑπακοῆς αὐτῶν, καὶ
» οὕτω ὁ τόπος, ὅστις ἦτο καταρχὰς ὁ ἀνησυχώτε-
» ρος, ἐγένεν ἐν συντόμῳ ὁ ἡτυχώτερος ὕλων.»

Ὁ Λορεδανὸς εἶχεν ἄλλην δυσκολίαν μετ' αὐτῶν. Ἡ πληρωμὴ τῆς πρὸς ἀναγνώρισιν προσότητος εἶχε διακοπὴν πολλάκις, ἐντούτοις πάντοτε εἶχε χώραν. Ἐπὶ τέλους τινὲς προεστῶτες ἀνεκάλυψαν, ὡς ἐνόμιζαν, ὅτι τὸ προνόμιον, τὸ ὅποιον ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Μωρζίνης, ἀπῆλλαττεν αὐτοὺς πάσης χορηγήσεως, ἐπομένως καὶ αὐτῆς. Ὅλοι οἱ κορυφαῖοι τῶν κοινοτήτων κατεπείσθησαν εὐκόλως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἐξακολουθήσουν πλέον. Ὁ Λορεδανὸς ἐγνώρισεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἄλλο μέτρον, εἰμὴ τῆς πράξεως καὶ συμβιβαστικὸν (1). Βεβαιώνει, ὅτι μόνον διὰ φιλικῶν καὶ ἐπιτηδείων τρόπων καὶ κυρίως διὰ τῶν συμπαθειῶν τοῦ Νικολάου Μέλι, ἀρμοστοῦ τῆς ἐπαρχίας, κατῴρθωσε τὸν σκοπὸν. Εἶναι τῶντι πολὺ, ὅτι ἐπέτυχεν. Οἱ Μανιάται ἐπείσθησαν περὶ τῆς ἀδίκου ἀπαιτήσεως αὐτῶν, καὶ ἐζήτησαν συγχώρησιν, ἐπλήρωσαν δὲ τὰ καθυστερούμενα, καὶ ὑπεχρεώθησαν διὰ τὸ ἐξῆς. Τὸ ἔγγραφον περὶ τούτου, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν προεστῶτων, κατετέθη εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Λακωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—ooo—

Mémoires pour servir à l'histoire de mon temps par M. Guizot. Paris 1861 tom. 4me. Ἡτοι' ὑπομνήματα πρὸς χρῆσιν τῆς συγχρόνου ἱστορίας ὑπὸ τοῦ Κ. Γιζώτου, Παρίσιοι 1861 τόμ. Δ.

Τῶν πολυτιμοτάτων τούτων ἀποκαλύψεων ἐξεδόθη πρό τινας καὶ ὁ τέταρτος τόμος, περιλαμβάνων τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ συγγραφέως ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τοῦ 1840 ἔτους. Καὶ ἐν αὐτῷ διακρίνονται, εἰς ὑπέρτερον ἴσως μάλιστα βαθμὸν, ὁ χαρακτήρ καὶ τὰ προτερήματα τοῦ λόγου ὃ ἀπαντῶνται εἰς πάντα τὰ φιλολογικὰ ἔργα τοῦ Κ. Γιζώτου, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τρεῖς προηγουμένους τόμους τῶν ἀπομνημονευμάτων, φράσις σύντομος καὶ συνεσφιγμένη, ἀπεικονίζουσα βαθεῖαν φρένα καὶ ἐμβριθὴ, τέχνη, σαφήνεια καὶ χάρις περὶ τὴν ἐκθεσιν εἰς τινὰ μέρη μέχρι περιπαθείας χωροῦσα, καὶ λόγος πολλάκις ἀποφθεγματικὸς, ἰσχυρὰς πεποιθήσεις ἐμφαίνων, ὃς ἐνεπέδωσε μελέτη καὶ πείρα.

(1) Per reprimere la contumacia loro non era accessibile la forza, protetti dalla situazione del paese horrido ed alpestre con recessi impenetrabili; per il che mai essi hanno patita intiera soggezione di sudditi in qualsivisia cambiamento di dominio. Ho però dovuto servirmi di destre e soavi maniere.

Ἀλλ' ὅ,τι μάλλον τῆς φιλολογικῆς ἀξίας ἐνδιαφέρει τὸν σπουδαιολογοῦντα ἀναγνώστην, εἶναι ἡ εἰλικρίνεια ἣτις ἐμφαίνεται καθ' ὅλην τὴν συγγραφὴν περὶ τε τὴν ἐξιστόρησιν τῶν πράξεων τοῦ πρωταγωνιστοῦ, καὶ περὶ τὴν κατάδειξιν τῶν κινήσαντων αὐτὰς ἐλατηρίων. Εἰς τὴν εὐθύτητα τῶν ἰδίων προθέσεων ἐρειδόμενος ὁ ἀκέραιος πολιτικὸς ἀνὴρ, ἀπαξιοῖ τὰ τεχνάσματα πρὸς ἀπόκρυψιν καὶ τῶν ἐσχάτων μυχῶν τῆς ἐαυτοῦ συνειδήσεως, οὐδ' ἀναμάρτητον θέλει νὰ παραστήσῃ ἐαυτὸν, οὐδ' ἥρωα στωϊκότητος καὶ ἀναλγησίας, ἀνώτερον πάντων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. « Γνωρίζω, λέγει πού (α), τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, οὐδὲ τῆς ἐμῆς ἐξαιρουμένης, ὥστε ν' ἀρνηθῶ ὅτι αἰσθήματα φιλευτίας δύναται ν' ἀναμείγνυνται εἰς τὰς θεωρίας ταύτας τὰς περὶ δημοσίου συμφέροντος. Ἡ ἰδιοτέλεια ἔχει τὴν ἐπιδειξιότητα νὰ παρεισδύῃ καὶ εἰς τὸν εἰλικρινέστερον πατριωτισμόν. Καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς τιμίους ἀνθρώπους ἡ πολιτικὴ δὲν εἶναι ἔργον ἀγίων, ἀλλ' ἔχει ὑποχρεώσεις καὶ σκοτεινὰ μέρη, ὃ ἐκὼν ἄκων πρέπει νὰ δέχηται τις καὶ νὰ ὑποφέρῃ. Ἐξάπτει πάθη, καὶ χορηγεῖ ἀφορμὰς συγκαταβάσεως πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, περὶ ὧν οὐδεὶς, νομίζω, ἂν ἀκριβῶς ἐξετάσῃ τὴν καρδίαν του μετὰ τὴν δοκιμασίαν, θέλει εἶσθαι πεπαισμένος ὅτι ἐντελῶς τοὺς διέφυγεν. Ὁ μὴ ἀποφασίζων νὰ φέρῃ ἀθροιστικῶς τὸ βάρος τῶν περιπλοκῶν καὶ τῶν ἀτελειῶν τούτων, αἵτινες ἔγκεινται εἰς αὐτὸν τὸν εὐθύτερον πολιτικὸν βίον, προτιμότερον θέλει πράξει περιοριζόμενος εἰς βίον ἰδιώτην καὶ εἰς τὴν καθαρὰν θεωρίαν. »

Τοὺς λόγους τούτους ἀναφέρομεν, χωρὶς νὰ θέλωμεν ἐντελῶς καὶ νὰ τοὺς ἐπικυρώσωμεν διότι φρονοῦμεν ὅτι ὁ πρὸς ὑπηρεσίαν τὴν πατρίδος του εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον καταβαίνων, οὐ μόνον δὲν πρέπει ν' ἀλείφεται ὡς εἰς παλαίστραν φιλοπρώτου ἰδιοτελείας, ἀλλὰ μάλιστα ν' ἀγνίζει ἐπιμελῶς τὴν καρδίαν του, καὶ εἰς τὸν βωμὸν τοῦ δημοσίου συμφέροντος νὰ καταθέτῃ ὡς ἀπαρχὴν πᾶν ἴδιον πάθος, πάσαν φιλευτίαν, δυναμένην καὶ ἐπ' ἐλάχιστον νὰ παραγάγῃ αὐτὸν ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ ἣν τὸ ἀληθὲς καθῆκον τῷ διαγράφει, ἔτοιμος νὰ ὑποστῇ τὰς μεγίστας τῶν θυσιῶν, νὰ πῇ τὰ πικρότερα τῶν ποτηρίων, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ὑπολήψεώς του τὰ ῥάκη ν' ἀφήσῃ, ἂν εἶναι ἀνάγκη, εἰς τοὺς ὄνυχας τῆς ἀπάτης, τῆς ἀχαριστίας καὶ τῶν συκοφαντιῶν. Δὲν νομίζομεν ὅτι ὁ οὕτω σκεπτόμενος πολιτικὸς ἀνὴρ ἐν θεωρίαις μόνον πλανᾶται, οὐδ' ὑπολαμβάνομεν τὸν χαρακτῆρα φέρ' εἰπεῖν τοῦ Ἀριστείδου ἐν τῇ πολιτείᾳ ὡς ἐπίνοιαν μυθιστοριογράφου.

Ἀλλ' ἡ γενναία αὕτη τοῦ Κ. Γιζώτου ἐξομολόγη-

σις καὶ αὐτοκαταδίκη, εἶναι μάλιστα ἡ ἀπόδειξις τῆς περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο λεπτότητος τῆς συνειδήσεώς του, ἥτις καὶ πρὸς τὸ ἐλάχιστον τῆς περιφραυτῆς σύμπτωμα ἐξανίσταται καὶ θέλει ν' ἀποθέσῃ εἰς βάρος αὐτοῦ, εἶναι ἡ φωνὴ τῆς αὐστηροτάτης εἰλικρινείας, ἥτις ἀξάνει τὴν ἀξίαν καὶ κυροῖ τὴν ἀμεροληψίαν τῶν λοιπῶν αὐτῆς μαρτυριῶν περὶ τε ἐαυτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Ἄν δὲ θέλωμεν νὰ ἔχωμεν τὸ ἀληθὲς μέτρον μέχρις οὗ ὁ ἐξοχος ἀνὴρ ἐνέδωκεν ἐν τῷ πολιτικῷ του σταδίῳ εἰς ὅ,τι ὀνομάζει τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἃς ἀκούσωμεν μᾶλλον πῶς ἀλλαχοῦ ἐκφράζεται περὶ τῆς δημοτικότητος, τῆς θεότητος ταύτης, εἰς ἣν πλείστοι τῶν πολιτευομένων προσφέρουσι πολλάκις εἰς ὀλοκαύτωμα τὰς ἰδίαις αὐτῶν πεποιθήσεις, καὶ ἣν τινες ἰδιόσκουσιν ἢ ἐξαγοράζουσι διὰ θυσίας τῶν τιμιωτέρων ἠθικῶν θησαυρῶν. « Τότε, ἔλεγεν ἅπαν τῶν ἀπὸ τοῦ βήματος εἰς τὸν Ὀδὸν Βαρρῶ (α), τότε ἤμην δημοφιλής. Αἱ χειροκροκροτήσεις τοῦ πλήθους ἤρχοντο τότε αὐθόρμητοι πρὸς ἐμὲ, καὶ ἔχαιρον, μεγάλως ἔχαιρον δι' αὐτάς, ὥραίς καὶ γλυκυτάτας αἰσθανόμενος συγκινήσεις. Ἀλλὰ παρητήθην, καὶ, παρητήθην αὐτῶν, διότι εἶδον ὅτι ἡ δημοτικότης ἐκείνη οὐδὲ τὰς ἰδέας ἀσπάζεται ὣν ὑπερμαχῶ σήμερον, οὐδὲ τὴν πολιτικὴν παραδέχεται ἣν ἀκολουθῶ. Ἀλλ' ἠξέυρω συγχρόνως ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλη δημοτικότης, συνισταμένη εἰς ἣν ἐμπνέομεν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὰ ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ τοῦ τόπου συμφέροντα, πρὸς τὰ συμφέροντα ἐκεῖνα τὰ κανονικὰ καὶ συντηρητικὰ, ἃ θεωρῶ ὡς τὴν κρηπίδα τῆς κοινωνίας. Ταύτην τὴν ἐμπιστοσύνην ἐθήρευσα, ἀντὶ τῆς ἄλλης ἐπαγωγῆς ἐκείνης καὶ θελκτικῆς δημοτικότητος ἣν ἐπίσης ἐγνώρισα ».

Οἱ λόγοι οὗτοι εἰσὶν εὐγενεῖς καὶ μεγάλοι, καὶ πρέπει ἐγκόλπιον νὰ τοὺς ἔχῃ πᾶς πολιτικὸς ἀνὴρ ἀφορῶν εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν συγχρόνων καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῶν μεταγενεστέρων. Πρὸς αὐτῶν τὴν στάθμην ἐκανόνιζε τὴν πολιτικὴν του διαγωγὴν ὁ Κ. Γιζῶτος, ὅστις ἐπὶ τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ὃ περιλαμβάνει ὁ τέταρτος οὗτος τόμος, ἅπαξ μόνον ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, πρωθυπουργοῦντος τοῦ Μολέτου, ἀπὸ τῆς 6 Σεπτ. 1836 μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου 1837, καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ 1840, ὑπὸ τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Στρατάρχου Σουλτ ἐστάλη πρέσβυς εἰς Λονδίνον, καί τοι καθ' ὅλον τὸν μεταξὺ καιρὸν σπουδαίως πάντοτε ἐπενεργῶν ἐπὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων διὰ τῆς θαυμαζομένης εὐγλωττίας του καὶ τῆς ἐπιβρόχης του ἐν τῇ Βουλῇ. Διὰ τί ἐπὶ τοσοῦτον ἐστερήθη ἡ Γαλλία τῆς ὑπηρεσίας ἐνὸς τῶν ἐκαιωτέρων καὶ νουναχιστέρων ἀνδρῶν τῆς; Διὰ τὸν λόγον ὃν αὐτὸς εἶπε

(α) Σελ. 277.

διότι, προτιμῶν νὰ λέγῃ καὶ νὰ πράττῃ ὠφελίμως μᾶλλον ἢ κεχαρισμένως πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὅ,τι κατ' αὐτὸν ἔσωζε τὴν πατρίδα του, οὐχὶ ὅ,τι ἐκολάκουε τὰ ἰσχύοντα κόμματα καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν, ἀπηλλοτριούτο μὲν αὐτὰ καὶ τὰ διέθετε δυσμενῶς, ἐγκαταλιμπάνετο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὡς στερούμενος τῆς τοιαύτης δημοτικότητος, εἰ καὶ πρὸς ὠφελος αὐτοῦ τὴν ἐθυσίαζε.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κασιμῆρ Περιέρου, ὁ Κ. Γιζῶτος, τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ σταθερὸς ὁπαδὸς, ἐγένετο αὐτὸς πρωταθλητὴς τοῦ συστήματος τῆς ἀντιστάσεως, καὶ τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ προέτεινεν ἀτρομήτως καθ' ἑκάτερον τῶν ἄκρων κομμάτων ἵνα διημφισθῇ τὸν θρόνον πρὸς ἄλληλα, ἀγωνιζόμενα νὰ παρασύρῳσιν αὐτὸν εἰς τὸ ἀντίθετον ζεῦμά των, δι' ὃ καὶ ἐφείλκυσε εἰς ἐαυτὸν τὴν δυσμένειαν τῶν τε νομιμοφρόνων καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν ἐνταυτῷ, οὐδὲ μετὰ τοῦ Βασιλέως συμφωνῶν, οὐ ἀπεδοκίμαζε τὰ δειλά καὶ ἀσταθῆ βήματα. Αἱ κυβερνήσεις πρέπει νὰ βλέπωσι καθαρῶς τὸ σημεῖον πρὸς ὃ θέλουσι νὰ βαδίσωσι, καὶ νὰ χωρῶσι πρὸς αὐτὸ οὐχὶ λοξοδρομοῦσαι καὶ μικρὰ καὶ ἀνάξια τεχναζόμεναι, ἀλλ' εὐσταθῶς, ἀξιοπρεπῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως. « Οὐδὲν ταπεινοῖ καὶ ἐκθέτει τοσοῦτον τὴν ἐξουσίαν, λέγει ὁ Κ. Γιζῶτος (α), ὡς τὸ νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὴν πορείαν τῆς ὅταν δὲν παραιτῆται αὐτῆς, καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι δύναται νὰ μὴ ἐμμένῃ εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς ἡμᾶς κρίνῃ δύσκολον νὰ τὰς ἐκπληρῶι, καὶ δυνατόν νὰ τὰς παραβῇ. » Διότι ἀπέκρουε πᾶσαν ὑποχώρησιν, ἐκηρύττετο ὑπὸ τῶν δημοκρατῶν ἀπολυτόφρων' ἀλλ' ἐπίσης ἐδύνατο καὶ ὑπὸ τῶν ἀπολυτοφρόνων νὰ κηρυχθῇ δημοκράτης, διότι καὶ κατὰ τῶν ἐπεμβάσεων ἐκείνων οὐχ ἥττον γενναίως ἀνθίστατο. Ἰθέλες τὴν ἐπικράτησιν καὶ παγίωσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ὃ ὑπελάμβανε ὡς περιέχον τὰς ὑπερτάτας ἐγγυήσεις εὐημερίας εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ἐπολέμει πᾶσαν ἀπόπειραν ἀνατροπῆς, ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν προήρχετο.

Διὰ τοῦτο καὶ πανταχόθεν ὑπεβλέπετο, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ τὸν ἀπέκρουον, ὡς μὴ ἐντελῶς συνταττόμενον μετ' αὐτῶν, καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸν ἡμέλει, διότι ἀπεκρούετο ὑπὸ τῶν λοιπῶν, καὶ ὑπὸ πολλῶν παρεξηγεῖτο, διότι μονομερῶς ἐκρίνετο. Ὁ θέλων δικαίως νὰ κρίνῃ πολιτικὸν ἄνδρα, πρέπει νὰ θεωρῇ αὐτὸν οὐχὶ ἀπολύτως καὶ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν χρόνων, τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν περιστάσεων ὧν ἡ ἀτμοσφαῖρα τὸν περιστοιχίζει, ὡς ὁ ἴδιος συγγραφεὺς ἀξιοῖ τοῦτο περὶ ἐαυτοῦ διὰ τῶν ἐξῆς (α). « Οἱ θεαταὶ ἀγαπῶσι νὰ κρίνωσι τὰς πολιτικὰς πράξεις ὑπὸ τὰς ἰδίαις αὐτῶν γενικὰς τε καὶ σταθερὰς ἐνόψεις, οὐχὶ δὲ κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὸν εἰδικὸν

(α) Σελ. 268.

σκοπὸν πρὸς ὃν τείνει ὁ πράττων· ἐξ οὗ πολλὰ ἀπορρέουσι πλάναι καὶ πολλὰ ἀδικίαι. »

Τὴν αὐτὴν δὲ γραμμὴν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ δίκαιον, καὶ τῆς ἀντιστάσεως πρὸς τὴν τυφλώτουσαν παραφορὰν τῶν παθῶν, ἣν ἐθεώρει σωτήριον ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς πατρίδος του, ἐπέσβεσε καὶ ὡς πρὸς τὰς σχέσεις αὐτῆς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, καὶ ἐπεζήτησε, πρὸς ἰδιαίτερον ὄφελος τῆς Γαλλίας, καὶ πρὸς κοινὸν τῆς Εὐρώπης, τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ἰσορροπίᾳ. « Παρῆλθε, λέγει (α), ὁ καιρὸς τῶν μεγάλων ἀναστατώσεων διὰ στρατιωτικῶν πραξικοπημάτων, καὶ κατὰ μόνων τῶν νικητῶν τὴν βούλησιν. Ἦδη μόλις ἡ χεὶρ αὐτῶν ἀφίσταται, καὶ τὰ ἔργα των ἀποθάνουσιν ἀκροσφαλέστατα ἐν τῷ ἄμα, ὑπὸ δύο δυνάμεων προσβαλλόμενα, ὧν ἡ μὲν εἶναι ὁ ἀγαθός, ἡ δὲ ὁ πονηρὸς δαίμων τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς, τὸ πνεῦμα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως· τὸ μὲν θέλον νὰ ἰδρύσῃ τὸ δίκαιον ἐν τῇ εἰρήνῃ, τὸ δὲ τὴν βίαν ἐπικαλούμενον πάντοτε, καὶ ἐπιδιώκον ὅπως δῆποτε, ὅτε μὲν διὰ τῆς ἀναρχίας, ὅτε δὲ διὰ τῆς τυραννίας, τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀποκαλυμμένην βασιλείαν τῆς καθαρᾶς δημοκρατίας. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων πανσθενῶν πνευμάτων αἰρεται σήμερον ἡ πάλῃ, ἥτις σείει ἐν τῷ παρόντι τὴν Εὐρώπην, καὶ θέλει κανονίσει τὸ μέλλον αὐτῆς. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ καταστάσει τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον δίκαιον εἶναι διὰ πᾶσαν τακτικὴν κυβέρνησιν ἀπαραίτητον καθῆκον καὶ ἀναγκαίᾳ πρόνοιᾳ· ἐφ' ἡμῶν ἡ φιλοδοξία, ἥτις, παραγνωρίσει τοῦ δικαίου τούτου, καὶ πρὸς μόνον εὐχαρίστησιν τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ταράττει τὸν κόσμον, εἶναι φιλοδοξία ἄφρων καὶ κακοποιός. »

« Ὁμολογῶ, λέγει ἀλλαχοῦ (β), ὅτι διὰ τε τοὺς θεατὰς καὶ διὰ τοὺς ὑποκριτὰς ἡ πολιτικὴ αὕτη (τοῦ πρὸς τὸ δίκαιον σεβασμοῦ) ἔχει ὀλιγώτερα θέληττα τῆς τῶν συνήθων μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ ὅτι ὁ ἀπαξιῶν τὰς ἀπερισκέπτους διαχύσεις καὶ τὰς δημοφιλῆς ἀγυρτίας αὐξάνει, διὰ τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, τὰς ἡδὴ τοσοῦτον μεγάλας δυσχερείας τῆς κυβερνήσεως τῶν ἐπικρατειῶν. Ἀλλ' ὅστις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θέλει νὰ πράξῃ ἀσφαλὲς καὶ διαρκὲς τὸ καλόν, πρέπει νὰ στηρίζηται μετ' ἐλπίδος ἐπὶ τοῦ δικαίου, ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου. Αὕτη ἡ πεποιθῆσις ἦν ἐξωτερικῶς τε καὶ ἐσωτερικῶς ἡ βάσις τῆς ἡμετέρας διαγωγῆς, καὶ δὲν λυποῦμαι διὰ τοῦτο οὐδὲ μετὰ τὰς ἀποτυχίας ἡμῶν. »

Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν δὲ μάλιστα πολιτικὴν τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς Ὀρλεανικῆς βασιλείας περιέχει ὁ τέταρτος οὗτος τόμος μέρη σπουδαιότατα καὶ διδακτικώτατα διὰ τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην, τ' ἀφο-

ρῶντα τὸ ἀνατολικὸν ἰδίως ζήτημα, κινήθεν κατὰ τὰ 1839, ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Αἰγύπτου. Ἡ μεγάλη σπουδαιότης τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἀνατολῆς ἐνυπῆρχε καὶ τότε ὡς καὶ πάντοτε εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἦττον συγκεκαλυμμένην ἰσως, ἀλλὰ πάντοτε βεβαίαν πεποιθήσιν τῆς Εὐρώπης, ὅτι ἡ Τουρκία εἶναι ὥριμος εἰς πτώσιν, ὅτι καὶ ἡ ἐλαχίστη πνοὴ τῶν συμβάντων δύναται νὰ μεταβληθῇ δι' αὐτὴν εἰς καταγίδια, καὶ νὰ τὴν καταποντίσῃ.

« Δὲν ὑπάρχει ἤδη, λέγει ὁ Κ. Γιζώτος (α), εἰς τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν ζήτημα τοπικὸν καὶ μερικόν. Οὐδεμίαν τοῦ οἰκοδομήματος γωνίαν δύναται νὰ κλονισθῇ, οὐδεὶς λίθος ν' ἀποσπασθῇ ἐξ αὐτοῦ, χωρὶς τὸ οἰκοδόμημα ὁλόκληρον νὰ φανῇ καὶ νὰ εἶναι ἀληθῶς ἐτοιμὸς ῥῥοπὸν. Διάφοροι δύνανται νὰ ὑπάρχωσι γνώμαι ὡς πρὸς τὴν ἐναπολειπομένην εἰς δόσιν δυνάμεως καὶ ζωῆς εἰς τὸν μέγαν τοῦτον ἀσθενῆ· ἀλλ' οὐδεὶς σπουδαίως πιστεύει ὅτι θέλει ποτὲ ἀναρρώσει· ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἦττον προσεχῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἦττον φυσικὸς, εἶναι συμβάν μέλλον μέγαλην ἐπὶ τῶν πραγμάτων νὰ ἐξασκήσῃ ἐπιρροήν, εἶναι προαίσθημα πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ταράττον. — Οὐδόλως δὲ διστάζω νὰ εἴπω, ὅτι ὡς ἡ ἀθεράπευτος ἀρρώστια, οὕτω καὶ ὁ ἀναπόφευκτος θάνατος τῆς Τουρκίας οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, καὶ θέλει ἐπέλθῃ θάττον ἢ βράδιον. Πᾶσα δ' ἔμφρων πολιτικὴ, εἴτε ἀρέσκειται εἴτε μὴ εἰς τὸ συμβάν τοῦτο, πρέπει ἀπὸ τοῦδε νὰ μεριμνήσῃ σπουδαίως περὶ αὐτοῦ. »

Ἰδοὺ τί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνὸς τῶν πρωτίστων λειτουργῶν αὐτῆς, ἐφρόνει τότε ἡ Εὐρώπη περὶ Τουρκίας. Ἀς τὸν ἀκούσωμεν δὲ καὶ περὶ τῶν διαθέσεων δι' ἑκατέρω τῶν δυνάμεων ἔφερον εἰς τὴν λύσιν τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος, καθ' ὃν καιρὸν οἱ εἰλικρινέστεροι ἢ οἱ εὐπιστότεροι μεταξὺ ἡμῶν, εἰς τὰς διχόρους δυνάμεις ἐκκεχυμένοι, περιεμένομεν, ἑκαστος κατὰ τὰς ἰδίας συμπαθείας ἢ πεποιθήσεις, παρὰ τῆς μὲν ἢ παρὰ τῆς δὲ, ὅτι τὰ λαμπρότερα ἡμῶν ἐθνικὰ ὄνειρα ἐκπληροῦσαι, καὶ προθύμως, ἱπποτικῶς καὶ ἀνιδιοτελῶς ἐκ τῆς χειρὸς ἡμᾶς ἄγουσαι, θέλουσι μᾶς ἐγκαταστήσει εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ ἐκπνέοντος ἀσθενοῦς, ἀφ' οὗ ἐβράχυνον τὴν δι' ἡμᾶς κᾶν, καὶ, ὡς ἐφρονοῦμεν, καὶ δι' αὐτὰς ὀχληρὰν ἀγωνίαν του.

« Δύω, λέγει (β), τῶν δυνάμεων, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Αὐστρία, ἐφαίνοντο ἀμεριμνοῦσαι περὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ μόνον φροντίζουσαι πῶς νὰ προστατεύσωσι καὶ νὰ διατηρήσωσι τὸ ὀθωμανικὸν κράτος, ὡς εἶχεν. Ἐξ ἐναντίας δ' ἡ Ρωσσία παρηκολούθει κατὰ βῆμα τὴν προοῦσαν αὐτοῦ παρακμὴν, καὶ παρεσκευάζετο εἰς τὸ νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς πτώσεως αὐτοῦ, χωρὶς,

(α) Σελ. 265. — (β) Σελ. 12

(β) Σελ. 118.

(α) Σελ. 324.

(β) Σελ. 326.

προλαχθάνουσα ἢ ἐπιφέρουσα αὐτὴν ἢ ἰδίᾳ, νὰ διαρρηθῇ τὴν ἐκ προνοίας ἀντίστασιν τῆς Εὐρώπης. Ἡ δὲ Πρωσία ὑπεβοήθει μετὰ περιεργείας σχεδὸν ἀδιαφόρου, ἢ μετὰ προθυμίας διαλειπούσης, τὸ ἔργον τῆς συντηρήσεως ἢ τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, ὅτε μὲν τῆς Ρωσσίας, ὅτε δὲ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. »

Ἡ δὲ Γαλλία πῶς προσεφέρετο ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις, καὶ πῶς ἐσκέπτοντο οἱ ἐμβριθέστεροι αὐτῆς ἄνδρες, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἐκαῖνος εἰς ὃν ἐπὶ πολὺν χρόνον μεγάλη μερὶς ἀνθρώπων παρ' ἡμῖν ἀπέβλεπε μετὰ προσδοκιῶν; Πῶς ἐσκέπτετο καὶ πῶς ἐπολιτεύετο ὁ βαθὺς συντάκτης τῶν παρόντων ἀπομνημονευμάτων; Ὁ ἴδιος ἐξέφρασεν ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Βουλῆς τὴν 2 Ἰουλ. 1839 τὸ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἴδιον αὐτοῦ φρόνημα, οὐδόλως ἐκτοτε ἀλλοιωθὲν. ὡς αὐτὸς προστίθησιν, ἀλλ' ἀποτελοῦν εἰσέτι καὶ μέχρι τοῦδε τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ, ὡς ἀπετέλει αὐτὰς καὶ ἔταν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐκλήσθη εἰς τὸ πηδάλιον τῶν ἐξω-τερικῶν σχέσεων, καὶ τῆς ἀνωτάτης κυβερνήσεως τῆς Γαλλίας.

« Δὲν ἔχομεν, λέγει (α), ἐπὶ πολὺ νὰ ζητήσωμεν τὴν πολιτικὴν ἥτις πρέπει εἰς τὴν Γαλλίαν, διότι πρὸ πολλοῦ εὐρίσκομεν αὐτὴν ἐτοιμὴν. Εἶναι πολιτικὴ πατροπαράδοτος, πολιτικὴ προαιώνιος, εἶναι ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν πολιτικὴ. Συνίσταται δὲ εἰς τὴν συντήρησιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας διὰ τῆς διατηρήσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, κατὰ τὴν θέσιν τῶν χρόνων καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ δυνατοῦ· διότι οὗτοι εἰσὶν οἱ δύο νόμοι τῆς διοικήσεως τῶν ἐπικρατειῶν. »

« Νὰ συντηρῶμεν τὸ ὀθωμανικὸν κράτος ὅπως συντηρῶμεν τὴν εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν, καὶ ὅταν ἡ δύναμις τῶν περιστάσεων φέρῃ ἀπόσπασιν μέρους τινὸς ἐξ αὐτοῦ, ἐπαρχίας τινὸς τοῦ καταρρέοντος σώματος, νὰ συμπράττωμεν εἰς τὴν μετάπλασιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰς κράτος νέον καὶ ἀνεξάρτητον, τακτούμενον ἐν τῇ οἰκογενεῇ τῶν ἐπικρατειῶν, καὶ μέλλον ποτὲ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς νέαν τῆς Εὐρώπης ἰσορροπίαν, εἰς ἰσορροπίαν ἀντικαταστήσουσαν τὴν παλαιάν, ἥς τὰ στοιχεῖα θέλουσιν ἐκλήψαι· ἰδοὺ ἡ ἀρμόζουσα τῇ Γαλλικῇ πολιτικῇ, ἡ πολιτικὴ ἦν φυσικῶς παρεδέχθη, καὶ εἰς ἣν καλῶς, νομίζω, θέλει πράξει ἐμμένουσα (β). »

Δὲν λέγομεν ὅτι ἡ Γαλλία δὲν εἶχεν ἀνέκαθεν γενναίας καὶ ἀρίστες προθέσεις περὶ τῆς Ελλάδος· ἐξ ἐναντίας μάλιστα, συμφώνως πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν ἣν ἐκθέτει ὁ Κ. Γιζώτος, κατὰ τὰ 1832 ἠθέλησε νὰ πλάσῃ τὸ νέον κράτος πολὺ εὐρύτερον ἢ ὅ, τι ἀνέδειξεν αὐτὸ μικρολόγως ζηλότυπος, ἢ ἀκαίρως δειλὴ ἡ τῶν ἄλλων δυνάμεων διπλωματία. « Ὅταν ἐπρόκειτο, λέγει ὁ Κ. Γιζώτος (γ), νὰ κυρώσῃ ἡ Εὐρώπη τὸν πρῶτον διαμελισμὸν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, συνιστώσα τὸ βασίλειον τῆς Ελλάδος, εἰχομεν

ζητήσῃ διὰ τὴν νέαν ἐπικράτειαν εὐρύτεραν περιφέρειαν, ἠθέλομεν νὰ τῇ δώσωμεν τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Κρήτην, καὶ καλλήτερα ὅρια. Ἀλλ' εὐρομεν ἐνισταμένην τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, καὶ παρητήθημεν μέρους τοῦ σκοποῦ [ἡμῶν, εὐλόγως θεωρήσαντες ὡς προϋργαιτέραν τὴν σύστασιν τοῦ νέου κράτους ἢ τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ, καὶ τὴν γενικὴν ἡμῶν ἐπιτυχίαν ἢ τὴν μερικὴν ταύτην ἦτταν. »

Ἀλλ' οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι σκοποὶ τῆς Γαλλίας οὐδὲν ἦσαν πλέον ἢ ἐφαρμογὴ αὐτῆς μόνης τῆς πολιτικῆς ἣν ἐκθέτει ὁ Κ. Γιζώτος, τῆς στηριζομένης εἰς διατήρησιν μὲν τῆς Τουρκίας, εἰς ἀναγνώρισιν δὲ καὶ ἐγκατάστασιν εἰς ἀνεξάρτητα κράτη τῶν μερῶν αὐτῆς, ὅσα αὐθορμητικῶς καὶ δι' ἰδίων δυνάμεων καὶ τελεσφόρων ἀγώνων κατώρθουν ὡς ἀποσπασθῶσιν.

Ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν δὲ, ὅσα ὁ Κ. Γιζώτος λέγει περὶ τῆς προσπαθείας αὐτῆς ὑπὲρ διατηρήσεως τῆς Τουρκίας, τούτων ἀποδείξιν φέρει μετὰ τῶν ἄλλων συνδιάλεξιν αὐτοῦ τοῦ Λόρδου Παλμερστοῦ μετὰ τοῦ πρέσβους τῆς Γαλλίας, Κ. Βουρκεναί, ἐν ᾗ τῷ ἔλεγεν (α) « Ὁρμῶμαι ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς κοινῆς ἡμῶν πολιτικῆς εἶναι ἡ συντήρησις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὡς ἡ ἦττον κακὴ ἐγγύησις διὰ τὴν συντήρησιν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας. »

Ὡς δὲ πρὸς τὴν Ρωσίαν, πολυθρόλλητον εἶναι τὸ λόγιον τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου πρὸς τὸν Λόρδον Σάιμυρ, ὅτι οὐδέποτε θέλει ἀνεχθῇ τὴν σύστασιν μεγάλου χριστιανικοῦ κράτους ἀντικαθιστῶντος τὸ ὀθωμανικὸν εἰς τὰς πύλας τῆς Αὐτοκρατορίας του.

Διὰ τούτων οὔτε τὰς μεγάλας δυνάμεις νὰ διαβάλωμεν πρὸς τὴν Ελλάδα, οὔτε τὴν πρὸς αὐτὰς ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην αὐτῆς νὰ ἐλαττώσωμεν ἔχομεν κατὰ νοῦν. Ἀλλὰ μάρτυρας αὐτοῦς τοὺς πολιτικούς αὐτῶν πρωτουργοὺς ἐπικαλούμενοι, καὶ τὰς ἀποδείξεις ἃς παρέχουσιν ἡμῖν αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Κ. Γιζώτου καταθέτοντες, δὲν νομίζομεν ἄσκοπον οὐδὲ περιττὸν, ὅσκις παρουσιάζεται ἡ περίστασις, νὰ ἐπαναλαχθάνωμεν τὴν εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς πολίτευομένους διδασκτικωτάτην ἀλήθειαν, ὅτι ἡ πολιτικὴ δὲν εἶναι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, αἰσθηματικὴ, ὅτι τὰ ἔθνη, αὐτὰ τὰ γενναιοφρονέστερα, αὐτὰ τὰ ἱποτικώτερα, σπανίως πράττουσι τὰ ταῖς ἄλλοις συμφέροντα, πλὴν ἂν δὲν ἀντιβαίνωσιν εἰς τὰ ἴδια ἑαυτῶν, οἱ δὲ λαοὶ οἱ ἐφριέμενοι τὴν ἰδίαν σωτηρίαν ὅτι ζητοῦσι αὐτὴν κυρίως ἐν ἑαυτοῖς καὶ δι' ἑαυτῶν, παρὰ τῶν ἄλλων τόσα μόνον προσδοκοῦντες, ὅσα καὶ ἐκείνους ὠφελοῦσιν, ἢ καὶ ἐκείνους δὲν βλάπτουσιν.

Ἐν ᾧ ἡμεῖς (καὶ δὲν λέγω ὅσους ἰδιοτελεῖς ἐξ ἡμῶν, ὅσους ὑπὸ πρόσχημα δημοσίου συμφέροντος τὸ ἴδιον συμφέρον ἐπιδιώκοντας, ἀλλὰ τοὺς εἰλικρινεῖς καὶ καλῇ τῇ πίστει πατριωτικοὺς) ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐστο-

χαζόμεθα πολλάκις τὰς μεγάλας τῆς Εὐρώπης δυνάμεις πρὸς χάριν ἡμῶν εἰς ἀντίπαλα διακρουμένους στρατόπεδα, καὶ μεγάλην καὶ βαθεῖαν ἐνομίζομεν ὅτι ἐτεκταίνομεν πολιτικὴν εἰς τὴν μὲν ἢ τὴν δὲ αὐτῶν διὰ τῶν ἐνταῦθα πρέσβειων αὐτῶν προσηλούμενοι, καὶ περιφυλαύτως ἐσωρεύομεν Πήλιον ἐπὶ Ὅσσαν, φρονταζόμενοι ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν ἄξωνα τῶν τοῦ κόσμου περιπετειῶν, καὶ τῆς ἀμάξης τὴν μυῖαν, ἰδοὺ πῶς περὶ Ἑλλάδος ἐσκέπτοντο οἱ μεγάλοι τῆς γῆς, ἰδοὺ τί ἔγραψε τῇ 20 Μαΐου 1843 ὁ Κ. Γίζωτος τῷ ἐν Πετροπόλει ἐπιτετραμμένῳ τῆς Γαλλίας Κ. Ἀνδρῆ περὶ ἐπιστολῆς τινος τοῦ κόμητος Νεσσελρόδ, διακοινοθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ Ῥωστικοῦ πρέσβειος, Κ. Κισσελέφ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη συμπεριλαμβάνεται ἐν ἑτέρῳ τινὶ ἔργῳ τοῦ συγγραφέως (α), καὶ δὲν θέλει ἀναμφιδόλως παραλειφθῇ ἀπὸ τοῦ Ε'. τόμου τῶν ἀπομνημονευμάτων αὐτοῦ.

« Τὸ δεύτερον ἐγγράφον, ἔλεγεν ὁ Κ. Γίζωτος τῷ Κ. Δανδρῆ, ἀναφέρεται εἰς τῆς Ἑλλάδος τὰς ὑποθέσεις. Ὁ Κ. Νεσσελρόδ χαίρει διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν μεταξὺ τῶν τριῶν αὐλῶν σύμπνοιαν, ἐγκρίνει ἐντελῶς τὸν ἡμέτερον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, καὶ μοι γνωστοποιεῖ τὰς νέας ὁδηγίας ἃς ἀπεύθυνε τῷ Κ. Κατακάζη, παρκαγγέλλων αὐτῷ νὰ συμπράττῃ ἐντελῶς μετὰ τῶν δύο συναδέλφων του, καὶ νὰ ἐνεργῇ κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς ἐν Λονδίνῳ συνόδου.

« Ἐχάρην ἐπίσης καὶ ἐγὼ διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῶν αὐλῶν, καὶ ἐξέφρασα τὴν ἐπιθυμίαν μου ὅπως ὁ Κ. Κατακάζης συμορφωθῇ ἐντελῶς μεθ' ὧν ἐλάβανεν ἀξιολόγων ὁδηγιῶν. Ἐπιμείνατε περὶ τούτου παρὰ τῷ Κ. Νεσσελρόδ. Ἐν Ἀθήναις περισσότερον ἢ πανταχοῦ ἄλλοῦ αἱ προσωπικαὶ σχέσεις τῶν διπλωματικῶν ὑπαλλήλων, ἡ μανία τῶν τοῦ νὰ ἔχωσι προστατευμένους, ἡ εὐκολία μεθ' ἧς παρασύρονται εἰς τὰ πάθη καὶ εἰς τὰς ἐριδας τῶν ἐγγχωρίων φατριῶν, παρεμύρφωσαν πολλάκις τὴν πολιτικὴν τῶν κυβερνήσεών των, καὶ ἤυξην τὸ κακὸν ὃ εἶχον τὴν ἐντολήν νὰ καταπολεμήσωσι. Δὲν συμφέρει, φρονῶ, οὔτε εἰς τὴν Ῥωσίαν, ὡς οὐδ' εἰς ἡμᾶς συμφέρει, ν' ἀνατραπῇ ἡ Ἑλλάς, καὶ νὰ καταστῇ θέατρον ἀταξιῶν, ὀχληρῶν τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιοτάτων ἐν τέλει. Ὅπως δ' ἡ κοινὴ ἐνέργεια τῶν ἀντιπροσώπων ἡμῶν ἢ τελεσφόρος, ἀναπόφευκτον εἶναι ἡ κατὰ πάσαν στιγμὴν συμπεριφορὰ αὐτῶν, αἱ ἰδιωτικαὶ των συνδιαλέξεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων ὁπαδῶν των, νὰ συμφωνῶσι μετὰ τῆς ἐπισήμου συμπεριφορᾶς των καὶ μετὰ τῶν ἐπισήμων των λόγων. Ὅταν τρεῖς μεγάλοι αὐλαὶ ὁμολογῶσιν ἀλλήλαις σπουδαίως ὅτι ἔχουσι τὴν αὐτὴν θέλησιν, δὲν ἐννοῶ πῶς δύνανται ν' ἀποτυγχά-

νωσιν εἰς αὐτῆς τὴν ἐκπλήρωσιν, καὶ ν' ἀποτρέπωνται τοῦ σκοποῦ των, ἢ νὰ παρεμποδίζωνται ἐν τῇ πορείᾳ των ὑπὸ τῶν ἐξέων ἢ τῶν μανιῶν τῶν δευτερευόντων αὐτῶν ὑπαλλήλων. Καὶ ὅμως οὗτος εἶναι ὁ ἐν Ἀθήναις σκόπελος ἡμῶν. Αὐτὸν καταγγέλλω εἰς τὸ Λονδίνον, παρακαλῶν νὰ σταλῶσι καὶ πρὸς τὸν Κ. Λύον· αἱ αὐταὶ ὁδηγίαι ».

Ταῦτα, νομίζω, θέλουσιν ἀρκέσει ὅπως καταδείξωσι πόσον σπουδαῖα μαθήματα πρακτικῆς πολιτικῆς διὰ τε κυβερνωμένους καὶ διὰ κυβερνῶντας περιέχει ἡ ἱστορία, καὶ μάλιστα ἀπομνημονεύματα τοιαύτην ἔχοντα βεβήτητα καὶ διὰ τὴν περιωπὴν τοῦ γράφοντος, καὶ διὰ τὴν σύνεσιν, παρρησίαν καὶ εὐλικρίνειαν μεθ' ἧς εἰσὶ γεγραμμένα.

P.

ΤΑ ΚΑΤΑ

ΠΕΤΡΟΝ ΚΑΙ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑΝ.

(Ἐκ τῶν τοῦ Alfred de Musset.)

—οοο—

Α.

Ὁ ἱππότης Δεζαρσῆς, ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ, παρητήθη τῆς ὑπηρεσίας τὸ 1760 ἔτος· εἰδὲ καὶ νέος καὶ πλούσιος, καὶ διὰ τοῦτο ἔχων τοὺς τρόπους νὰ συχναῖε εἰς τὴν αὐλὴν, τοσοῦτον ὅμως ἐβαρύνθη καὶ τὸν συνήθη βίον του καὶ τοὺς Παρισίους, ὥστε ἀνεχώρησεν εἰς ὠραίαν ἐξοχὴν. Ἀλλ' ἡ μοναξιά τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς ἠγάπησεν ἤρχισε νὰ τὸν στενοχωρῇ· εἶδεν ὅτι δὲν ἦταν εὐκόλον νὰ λησμονήσῃ διὰ μιᾶς τὰς ἐξεῖς τῆς νεότητος. Καὶ δὲν μετενόησε μὲν ὅτι κατέλιπε τὸν κόσμον, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐδύνατο ν' ἀπορραΐσῃ νὰ ζήσῃ μόνος, ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, ἀλλὰ νὰ εὖρῃ, εἰ δυνατόν, σύζυγον ἀγαπῶσαν ὡς καὶ αὐτὸς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸν ἀπράγμονα βίον. Δὲν ἐπεθύμει νὰ εἶναι ὠραία ἢ σύζυγός του, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπεθύμει οὔτε ἄσχημον· τὴν ἠθέλει μᾶλλον εὐπαίδευτον καὶ νοήμονα καὶ νὰ ἔχῃ ὅσον ἔνεστιν ἐλιγώτερον πνεῦμα· πρὸ πάντων δὲ τὴν ἠθέλει εὐθυμον καὶ ἱλαρὰν, διότι ἐδόξαζεν ὅτι αἱ δύο αὗται ἰδιότητες ἦσαν τὰ πρῶτα προτερήματα τῆς γυναικός.

Ἠλησίον τῆς ἐξοχῆς τοῦ κατῴκει ἐμπορὸς τις ἔχων θυγατέρα· καὶ ἐπειδὴ ἦτον αὐτεξούσιος, δὲν ἐμέτρησε τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐμποροῦ ἀπόστασιν, ἀλλὰ τὴν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν πατέρα της. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ αἵτησις του ἐγένετο δεκτὴ.

Ποτὲ γάμος δὲν ἐτελέσθη ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνούς. Καθόσον προέβαιεν ὁ καιρὸς, ὁ ἱππότης ἀνεκάλυπτε καὶ νέα προτερήματα τῆς γυναικὸς του καὶ ἀναλλοίωτον γλυκύτητα χαρκατῆρος· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ὁ-

(α) * Ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος Φίλιππος καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος (1841-1843), ὑπὸ τοῦ Κ. Γίζωτου, ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο κόσμων, 1 Ἰαννουαρίου, 1861.